

НЕКОИ ИСКУСТВА ОД ЧЕТИРИМЕСЕЧНИОТ СТУДИСКИ ПРЕСТОЈ ВО ФРАНЦИЈА

Од 11 јануари до 9 мај 1975 година престојував во Париз како стипендијант на Француската влада.

Уште во почетокот треба да истакнам дека мојата активност за овој временски интервал се одвиваше во основа на повеќе колосеци. Поточно речено овој престој, пред сè, имаше карактер на научно-стручно и јазично усовршување. Како појдовен момент, при самото конкурирање за оваа стипендија, ја бев предложил за истражување и проучување пред Француската влада темата: „ЈУГОСЛАВИЈА НА ПАРИСКАТА МИРОВАНА КОНФЕРЕНЦИЈА 1946 ГОДИНА СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА МАКЕДОНИЈА“. Тоа значи дека основната преокупација на овој престој беше поврзана со проучување на наведеното прашање. Но овие истражувања и проучувања за проблемов, поради недостатност на архивската документација во париските архиви (пропишаната дистанца од 50 години од овој значаен настан не е измината), бев принуден да ги ориентирам кон објавената документација, периодиката, мемоарските материјали и литературата. Исклучок и позитивен момент при ова беше што непосредно пред самото заминување ми беше допуштено од нашите компетентни увид во архивската документација од југословенската делегација на Париската конференција што се чува во Државниот архив на Секретаријатот за надворешни работи на Југославија (ДА СИП) во Белград.

При мојот престој во Париз вршев истражување и проучување во повеќе институции и тоа:

Дирекција за француска документација, Институт за политички науки, Семинарот за историја во Сорбона — Париз I, Националната библиотека, Универзитетот „Нантер“, и др. Во нив, а особено во првите две институции наидов на бројна документација, периодика, мемоарски материјали (објавени) и литература, која стриктно се однесува за мојот проблем. Од нив посебно би ја издвоил збирката на документи од Париската конференција во осум тома, објавена на француски јазик под наслов: „Recueil des documents de la Conference de Paris. Palais du Luxembourg 29 juillet — 15 octobre 1946“. Од периодиката ги прегледав весниците „L' Humanité“ и „Le Monde“.

При проучувањето на темата, корисни инструкции и помош ми беше укажана од мојот ментор, академикот Жан Батист Дурозел, како и од проф. Антони Снајдарек (Чехословак), од кои мошне сум задоволен.

Покрај наведеното, полезно беше и присуството на семинарските вежби на факултетот што се одржуваа секоја среда од 11 до 13 часот. Бидејќи сметам дека тие се од голема важност, ќе се обидам во куси црти да изнесам некои побитни моменти од методот на работата. На нив магистрандите и докторандите, кои работат на своите тези, ги изнесуваат во вид на реферати основните контури на своите теми, нивните содржини, природот кон нив, методот на работа, врз какви материјали се базирани, во кои институции се вршени истражувањата и проучувањата и сл. прашања. По нив-

ното изнесување се развиваше конструктивна плодна дискусија од страна на другите кандидати. Нивните дискусии беа усмерени во правец на укажување помош на кандидатот — референт преку критички забелешки за позитивните и негативните страни на тезата, за недоволната расветленост на одделни прашања од темата. До колку некои од дискутантите согледуваат дека кандидатот — референт превидел да прегледа некои изворни материјали кои се однесуваат за проблемот му се укажува дека тие се од голема важност за темата и секако кандидатот ќе треба да ги има предвид за проучување. Во овие плодни и корисни дискусии проф. се јавува како мошне активен покренувач и усмерувач на позначајните суштествени прашања од проблемот. Откако дискусиите ќе се исцрпат, кандидатот — референт зема збор и се осврнува со свои критички забелешки и сугестии на дискутантите и притоа до колку смета дека некои од нив се прифатливи и одат во прилог на подобрување квалитетот на темата, ги акцентира, а за оние што смета дека не се полезни ги отфрлува. На крајот зема збор проф. Снајдерег, кој дава критичка оценка на тезата и дискусиите водени во текот на семинарските вежби, одредува еден или двајца кандидати кои треба да настапат на наредните вежби.

Треба да истакнам и тоа дека поради кратковремениот четири-месечен престој моите истражувања и проучувања за проблемот не беа окончани. Но сфаќајќи ја сериозноста на овој проблем а особено од аспект на неговата необработеност и важност за Македонија и македонското прашање,

како и Југославија во целина, на совет и препорака од мојот ментор Дурозел, поднесов барање до Француската влада за продолжување на мојот престој. Но за жал, пред моето враќање (почетокот на мај) не добив конечен одговор за резултатот од тоа. До колку одговорот е позитивен нема да ја пропуштам оваа прилика за доокончување на истражувањата за овој проблем, но секако во таа смисла се надевам дека и Институтот за национална историја во границите на своите можности и средства ќе изнајде некое решение.

Паралелно со истражувањето и проучувањето на мојава тема го следев третиот (III) курс по француски јазик на Алијанса.

На крајот треба да истакнам дека основниот пропуст на мојот службен престој во Франција беше тоа што пред самото заминување немав ориентационен план на работа поврзан со темата („Југославија на Париската мировна конференција 1946 година“) која беше предмет и цел на овој престој. Поточно речено, немав пред себе јасна престава во кои архиви, библиотеки и научни институции се наоѓаат изворни материјали и литература за поставениот проблем. Како резултат на таа претходна неупатеност, во почетокот на мојот престој уследија непотребни лутања и губење на време.

Од овој престој извлекувам поука дека во иднина ќе треба да се изврши нужна подготовка и да се направи план каде, како и во кои институции треба да се изврши истражување, како би можело што порационално да се искористи престојот.

Скопје, 29. V. 1975 г.

Л. Л.